

1916 MAR 1 2

PETŐFI NÉPE

92

244

A tudós forradalmár

Száz éve, 1876. március 12-én született dr. Madzsar József.

MONDJÁK: a polihistorok kora lejárt. Az ismeretanyag minden tudományágban úgy felhalmozódott, hogy nem csekély feladatot vállal magára az, aki egy részterületnek tudós ismerője kíván lenni. Századunk küszöbén, amikor Madzsar Józsefnek, a nagykarolyi postamester fiának életútja indult, az egyetemes tudóst övező megbecsülés már csak keveseknek jutott osztályrészül.

Szülvárosában végezte el a gimnáziumot, majd 1899-ben a Budapesti Orvostudományi Egyetemen nyert diplomát. Szakmai tevékenységének első éveit Árkövy József professzor fogászati klinikájában töltötte. Szorgalmát, készségét, és felkészültségét egyebek között a Stomatológiai Közlöny c. folyóirat megindítása és szerkesztése, valamint számos szakcikk publikálása jelezte. Érdeklődését azonban hamarosan egy súlyos társadalmi gond, az alkoholizmus ragadta meg, és az absztinens egyesületek lelkes propagandistája lett.

Az ismeretterjesztő munkának nagy szerepe volt abban, hogy látóköre egyre bővült, és hogy az a társadalmi közeg, amelyben mozgott, kiszélesedett. Tudatosan és rendszeresen gyarapította „humán” ismereteit, s így az orvosi, egészségpolitikai, biológiai és származástani kérdéseken kívül egyebek között társadalom- és vallástörténettel is behatóan foglalkozott. Közvetlen baráti környezetéből ketten voltak politikai látásmódjának kialakulására meghatározó hatással: Jászi Oszkár, a polgári radikálisok vezéralakja, és különösen Szabó Ervin, a századelő egyik legjelentősebb társadalomtudósa, akivel együtt részt vett Marx és Engels válogatott írásainak első magyar kiadásában.

NYUGTALAN tudásvágyának, és nem utolsó sorban Szabó Ervin befolyásának tudható be, hogy 1911-ben feladta jövedelmező magánorvosi gyakorlatát, és a Fővárosi Könyvtár (ma Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) szolgálatába állt. Amikor a világháború kitört, és Madzsar József érezte, hogy orvosi tevékenységét nem nélkülözhetik, haladéktalanul jelentkezett a fővárosi tisztiorvosi hivatalban, ahol az anyas és csecsemővédelem országos szervezésével bízták meg. A háború éveiben így osztotta meg erejét: délelőtt könyvtári felada-

it végezte, míg a nap hátralevő részében a Stefánia Szövet-ségben tevékenykedett. Munkásságának új területén — amíg a hatalmak egymással viaskodtak — Madzsar és munkatársai a gyermekhalandóságnak üzentek hadat. Tudományos eredményeinek, elsősorban szociálhigiéniai munkásságának elismerését jelentette, hogy 1917-ben a budapesti tudományegyetem orvoskarán a társadalom-egészségtan magántanára lett. A polgári társadalom megbecsülését még egyszer érezhette életében: az „öszirózsás” forradalom idején, mint államtitkár — akkoriban már a Polgári Radikális Párt egyik al-elnöke — a háború idején elnyomrodott egészségügy újjászervezésére kapott megbízást.

A **TANÁCSKÖZTARSASÁG** kikiáltását követően a Munkaügyi és Népjóléti Népbiztosság egészségügyi főcsoportjának vezetésével, majd a Vörös Hadsereg egészségügyi felügyeletével bízták meg. Hittel és minden tudásával a proletárállamot támogatta. Amikor a tanács hatalmat megdöntötték, Madzsar sem kerülhette el a felelősségrevonást. Az állandó zaklatások miatt 1921-ben emigrációba kényszerült.

1924-ben tért vissza Magyarországra. Mint orvos nem dolgozhatott, így különféle lexikonok szerkesztésében vett részt. (1928-ban Madzsar szerkesztésében jelent meg az első marxista alapvetésű Társadalmi Lexikon Magyarországon.) Mint a szociáldemokrata párt tagja, elsősorban a munkások körében folytatta az ismeretterjesztő munkát, s egyik vezető egyénisége volt az MSZDP baloldali ellenzékének.

1927-ben felvételét kérte az illegális kommunista pártba. Szervezte, irányította az ellenzéki munkát, mígnem a szociáldemokrata pártvezetés 1931-ben kizárta a tagok sorából. Új KMP-feladata a legálisan induló marxista tudományos folyóirat, a Társadalmi Szemle szerkesztése volt, a lap vezető munkatársainak 1933-as letartóztatásáig. A bíróság egy esztendei börtönbüntetésre ítélte, de a párt segítségével sikerült a büntetés elől Csehszlovákiába, majd a Szovjetunióba emigrálnia. 1935 után a moszkvai rádió magyar nyelvű adásaiban sokan hangjára ismerhettek.

HAZÁJA felszabadulását, eszméjének diadalát, azonban már nem érthette meg.